

УДК 32.001

Амельченко Н. А.

СТРАТЕГІЇ ЛЕГІТИМАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ В ДІЯЛЬНОСТІ «ПОМАРАНЧЕВОГО» ТА «БІЛО-БЛАКИТНОГО» УРЯДІВ (2004–2007)

У статті проаналізовано стратегії легітимації влади в діяльності урядів в Україні, які представляють різні політичні сили, у контексті західноєвропейських теорій легітимації влади.

Ключові слова: легітимація, стратегії легітимації, етнонаціональна стратегія легітимації влади, ліберально-марксистська стратегія легітимації влади.

Макс Вебер переконав нас, що влада тримається не тільки на насильстві, а й на (до)вірі. Він відрізняє легітимність влади від легальності на підставі відмінності між ціннісно-раціональною і формально-раціональною діяльністю. Легальність влади та політичної діяльності визначається їх відповідністю формально-юридичним повноваженням, які в демократичному суспільстві окреслюють конституція, закони, демократичні правила виборів і прийняття політичних рішень. Легітимність означає процес пояснення та виправдання, а також визнання громадянами справедливості соціальних інститутів, влади, політики і політиків, справедливості у значенні відповідності цих інститутів цінностям певного суспільства, перш за все – моральним уявленням про добро та спільне благо. У такому визначенні міститься ідея, що легітимація влади – це завжди двосторонній процес: легітимність передбачає формування довіри людей до певних механізмів, засобів і цілей діяльності владних інститутів з боку самих інститутів та розуміння, виправдання й визнання влади з боку індивідів. Тобто легітимність влади не може бути породженою чи проголошеною самою владою, яка себе поіменує демократичною або ефективною й професійною, а передбачає наявність певного ціннісного консенсусу громадян щодо влади.

Завданням цієї розвідки є аналіз урядових (ширше – владних) стратегій легітимації, тобто процес легітимації розглянуто в основному з позиції зусиль влади виправдати, пояснити та забезпечити позитивну оцінку своїх дій і рішень. М. Вебера як засновника розуміючої соціології

цікавили насамперед мотиви визнання влади людьми: ґрунтується це визнання на вірі в магичні риси політика, вірі у сакральність традиції чи ж на довірі до правових законів і норм соціального ладу та владних інститутів? Як І. Кант досліджує феномен естетичного з боку сприйняття художнього твору публікою, так і М. Вебер аналізує легітимність влади з позиції мотивів її визнання легітимною індивідами. Тому він виявляє певну нечутливість до аналізу державної політики, спрямованої на формування легітимності, до такої функції держави, яку Л. Альтюссер називає ідеологічною. Ця нечутливість пов'язана й з ліберальними переконаннями М. Вебера про неможливість держави всезагального блага, яка б нав'язувала людям спільні цінності.

Тому в аналізі політики або політик легітимації української держави ми спиратимемося на концепції влади, держави та легітимації Л. Альтюссера, М. Фуко і представників феноменологічної соціології П. Бергера й Т. Лукмана, які розкривають механізми легітимації модерної влади (насамперед влади як суб'єкта цього процесу), спрямовані на те, щоб легітимність влади взагалі не проблематизувалася. Л. Альтюссер розглядає державу як водночас репресивну (функцію репресії здійснюють уряд, поліція, суди, в'язниці тощо) й ідеологічну структуру (представлену в таких інститутах, як релігія, сім'я, освіта, культура). Політика у сфері релігії, сім'ї, культури, науки слугує відтворенню системи й індивіда із «системними» цінностями. У сучасних концепціях влади остання втрачає ліберально-марксистський образ «надбудови»

над громадянським суспільством і тлумачиться в термінах генералізованого комунікативного коду, який дає індивіду змогу обирати певну поведінку (Н. Луман), або в ролі дисциплінарних практик, що ґрунтуються на нормоутворювальній функції гуманітарних і соціальних наук (М. Фуко). Тобто влада здійснюється у формі комунікації та соціалізації індивідів.

За П. Бергером і Т. Лукманом, успішна легітимація соціальних інститутів як типових схем поведінки та соціальних ролей умонтована в сам процес соціалізації. Мова, що формує інтерсуб'єктивні значення соціальної реальності, соціальні теорії, які розглядають соціальні інститути як об'єктивні речі, та «символічні універсуми», котрі вписують їх у космічний, «божественний», міфологічний порядок, складають способи й етапи цього процесу. Насильницькі методи примусу індивіда до «правильної» поведінки – прояв слабкої влади. Модерна влада саме у практиках виховання, перевиховання, навчання, лікування, масових комунікацій досягає легітимованого ефекту.

В умовах руйнування радянських соціальних інститутів відбувається передусім збій у процесі соціалізації та легітимації. Вже у «брежнєвську» добу процес соціалізації радянського індивіда в горизонті «морального кодексу комунізму» почав пробуксовувати. Про це свідчить подвійна мораль політичної еліти і громадян, для яких комуністичні ідеали та марксистсько-ленінська теорія стали ритуальними жестами й риторичними фігурами для демонстрації владі своєї лояльності. У незалежній Україні новоутворені соціальні інститути не могли спиратися на старі ідеології, міфи, ритуали або практики виховання та навчання, а потребували нових стратегій легітимації. Якщо дивитися з перспективи розвитку модерної влади, то можна зробити висновок, що українська влада та держава ще й нині не виробили усталених механізмів соціалізації індивіда, які б зводили до мінімуму проблематизацію легітимності наявних владних інститутів.

У процесі соціально-економічних перетворень українська влада намагалася опертися на програми розвитку, легітимність яких забезпечували теоретичні виклади й академічні наукові звання їхніх розробників. Досить згадати довгостроковий проект соціально-економічного розвитку країни «Україна – 2010», розроблений у 1999 р. ще за часів президентства Л. Кучми, який виявився останнім системним (що охоплював усі сфери життя та виробництва) проектом української влади. Постійна зміна урядів не сприяла ані розробленню довгострокових проектів, ані їх виконанню. Уряди ще за часів президентства Кучми перейшли на річне планування своєї роботи. Так, уряд В. Януковича двічі (у 2002–

2004 рр.) у парламенті затверджував свої програми. Але після парламентських виборів 2006 р. «біло-блакитний» уряд уже не затверджує програму, а керується тільки йому відомим проектом «антикризових дій», легітимуючи відсутність програми необхідністю «вивести Україну з економічної кризи», куди її завели «помаранчеві» уряди Ю. Тимошенко та Ю. Єханурова. Кожен новий уряд починав працювати з чистого аркуша, визначаючи абсолютно нові орієнтири політики. Відсутність наступності та послідовності в діяльності урядів особливо проявилася у зміні «біло-блакитного» уряду на «помаранчевий» після «помаранчевої революції» та «помаранчевого» уряду на «біло-блакитний» унаслідок парламентських виборів 2006 р. Кожен з них дистанціювався від діяльності попереднього, звинувачуючи останній в усіх проблемах і нещастях, навіть у природних катаклізмах. Пересічний громадянин сприймав постійну зміну політичних орієнтирів як ознаку неспроможності влади розробити чітку «ідеологію реформ», яка спиралася б на авторитет науки. Але зневіра у владі живилася більш глибинною причиною – кризою раціональної легітимації влади, занепадом не тільки соціалістичної ідеології, а ідеології взагалі.

Сам термін «ідеологія» за всіх негативних конотацій, які надавали йому Наполеон або Маркс, відсилає нас до логосу, тобто до необхідності теоретичного обґрунтування ідеологій і політичних програм. У добу модерну таке обґрунтування відбувається від імені науки й істини. У цей час авторитет науки був настільки великим, що ідеологічні та політичні конструкції, «підтверджені» наукою чи відмічені академічними науковими званнями авторів цих ідей, набували потужної легітимності серед неосвічених мас. За радянських часів науковців, котрі представляли особливо престижні галузі науки (квантову та ядерну фізику, математику, високомолекулярну хімію тощо), залучали до пропаганди радянського способу життя, рішень комуністичної партії. Своєю чергою, дисидентський рух спирався на авторитет академічного звання того ж А. Сахарова, який надавав легітимності ідеї прав і свобод людини. Наука та техніка не тільки в радянській системі цінностей, а й в інших модерних суспільствах перетворилися на ідеологію. Остання ж набувала ознак ірраціонального міфу на вимогу деяких політичних рухів і держав, які шукали потужний чинник мобілізації та інтеграції мас.

Починаючи з Ф. Ніцше у європейській суспільно-політичній думці міф усвідомлюється як потужний чинник соціальної творчості, мобілізації та інтеграції мас. Ніцше не заперечує необхідності для політики і політика ідеології, він тільки звільняє останню від метафізично-мо-

ральної, раціональної форми науки або релігії та звертається до міфу як протиотрути від історизму і бездіяльності європейської культури. Ніцшевська метафізика волі-до-влади відображає та легітимізує процеси національного і класового самовизначення не завдяки створенню наукової теорії як класового світогляду пролетаріату (на чому наполягав К. Маркс), а завдяки конструкції міфу, й такі міфи у формі національного мистецтва як публічного культу (Р. Вагнер), «нового християнства» Сен-Симона або міфічної національної історії (французького чи німецького народів) уже з'явилися за часів Ніцше. Ж. Сорелю залишилося тільки підсумувати, що будь-яке самовизначення потребує свого міфу. Після Ф. Ніцше виникає стратегія «цинічного» ставлення до ідеології: до Ф. Ніцше ідеологи вірили в те, що проповідували, але в умовах підозри в ідеологічності всіх прошарків людської свідомості та несвідомого ця віра змінюється на визнання ефективності ідеології для політики саме у формі міфу. Ідеологія – це міф, який необхідно віднайти або сконструювати, щоб об'єднати розпорошену масу в єдиний організм, здатний діяти.

Українські політики, особливо перед виборами, дивують нас своєю міфотворчістю, здатністю представити себе кульгурними героями на кшталт Геракла або Індри, які за нетривалий проміжок часу створюють космос з хаосу, одним ударом перемагають хтонічних чудовиськ (кучмізм, корупцію, олігархів або протилежну політичну силу) й розв'язують усі суспільні проблеми. Цинізм такої міфотворчості – прорахована відмова від раціональної, ідеологічної легітимації на користь міфічної, сугестивної стратегії як ефективнішої. У постмодерну добу саме міф як образний і водночас усезагальний спосіб світосприйняття зберігає ще певний потенціал легітимації політики, але вже не як цілісна система світорозуміння, а як розпорошені мас-медійні іміджі, які симулюють реальні події та реальних політиків, перетворюючи їх на реальніші феномени, ніж навколишня дійсність.

Нині політика значною мірою перетворилася на мас-медійний (насамперед телевізійний) проєкт із залученням іміджевих та PR-технологій для формування й підтримки електоральних симпатій громадян. В українському суспільстві від виборів до виборів набуває сили мас-медійна стратегія легітимації політики та влади. Тому доступ до телеекранів і власність на «свої» канали стають потужними чинниками легітимації політичних сил. Разом зі зростанням фантазматичних образів політиків і політичних дій ми втрачаємо почуття реальності та розуміння політики як кропіткої роботи з реформування суспільних інститутів, яка базується на раціональних проєктах та програмах, раціональних засобах і раціональній системі управління суспільним

капіталом. Утім, для політиків, як і для теоретика мас-медійного суспільства Д. Ваттімо, це не така вже й велика втрата, бо ностальгія за єдиною твердою реальністю спричинює відродження небажаних авторитетів – сімейних, державних, суспільно-політичних [4, с. 15–16]. Українські політики намагаються більше існувати в мас-медійному просторі, ніж в урядових кабінетах, претендувати на монополію символічної номінації, інтерпретації політики та політиків і нав'язування легітимного бачення світу. Тому візуально ми вже живемо в суспільстві з ефективною та соціально зорієнтованою економікою, підвищеними пенсіями і зарплатами, демократичним президентом тощо.

В українському суспільстві політика все більше асоціюється не з управлінською діяльністю й адмініструванням, не з роботою певних міністерств і відомств, а із мас-медійними подіями у формі карнавальних виборів, спікеріад, коаліціад, особистих відносин між політиками та боротьбою різних політичних партій, фракцій, тобто повністю відповідає критерію політичного К. Шмітта, для якого політика існує у просторі відносин «друг-ворог». Причому «друг» і «ворог» в українському мас-медійному просторі постають не у формі надособистісних сил – держав, блоків, організацій, а у вигляді особистостей. Тож сама політика редукується до міжособистісних стосунків політиків. Специфікою української версії «друга» є варіант «заклятої подружки».

Однак принцип реальності все ж вривається до мас-медійного політичного простору у вигляді ринку з його ціновими кульбітами. А тому мас-медійні образи політики та політиків розбиваються об тверду реальність ринку, а мас-медійна легітимація влади іноді зазнає поразки. Така технологія легітимації влади може тільки сформувати віру в яскравий імідж певного політика, навіть віру у його магічні здатності змінити світ, але не розуміння політичних цілей і способів їх реалізації. Макс Вебер теж не заперечував наявність харизматичного способу легітимації влади у демократичному суспільстві, проте у ролі доповнення до демократичних і конституційних формально-раціональних механізмів формування влади. Коли ж останні ще не склалися, то заміна ідеологічної та культурної політики політехнологіями проблематизує легітимність влади, прирікаючи останню на постійний популізм і загравання з виборцями.

Криза раціональних стратегій легітимації влади і перехід до міфічних конструкцій та мас-медійної технології не означає, що влада залишається зовсім байдужою до пояснення й виправдання власних політичних дій і рішень. У діяльності «помаранчевого» та «біло-блакитного» урядів можна чітко виявити свідомі стратегії легітимації їхньої діяльності, а також ті, що

існують на рівні життєвого світу. Ці стратегії формувалися з часів здобуття незалежності, але в діяльності урядів Ю. Тимошенко і В. Януковича, а потім і президентів В. Ющенко й В. Януковича вони досягають апогею свого розвитку та кризи.

Першу стратегію легітимації діяльності української влади (уряду) ми називаємо етнонаціональною, запозичивши цей термін у Євгена Бистрицького [3], а другу – ліберально-марксистською. Перша спирається на етніцистське розуміння нації як «єдиної родини», єдність якої забезпечують спільне походження, героїчна історія боротьби за незалежність і державність, спільна мова та культура. Треба зауважити, що таке розуміння нації притаманне не тільки українському, а й будь-якому націоналізму (французькому, італійському, грецькому тощо). Логіка етнонаціонального способу легітимації влади полягає у визнанні вже наявної етнічної, дополітичної єдності українців, яка потребує лише зовнішньої форми політичного державного існування.

Такий спосіб легітимації влади панував у перші роки незалежності й визначав освітньо-культурну політику багатьох урядів при першому і другому президентах України. Основними напрямками політики були: перехід на українську мову навчання та видання українських підручників, особливо із соціальних і гуманітарних наук. Цей процес супроводжувався викриттям радянської освіти, підручників (насамперед тих, які містили радянську версію історії) як ненаукових та ідеологічно заангажованих. Саме історія як «погляд у минуле з горизонту сучасного» (Ф. Ніцше) першою долучається до процесу легітимації нової незалежної держави. Соціально-класову логіку та семантику пояснення історії замінюють романтично-народницька і національно-визвольна схеми боротьби народів та націй за самовизначення. Остання схема така ж конфліктна, як і марксистська парадигма розуміння історії як боротьби класів. Вона належить до епохи становлення національних держав і дещо дисонує із сучасними постмодерними практиками діалогу та толерантності всіх культур. У «конфліктному» сприйнятті історії немає місця процесам взаємного культурного обміну та збагачення, спільні інституції і спільні культурні цінності розділяються та приватизуються: Київська Русь, православна церква, М. Гоголь, П. Юркевич, Г. Сковорода тощо стають полем боротьби з Росією за національну культурну власність.

Логіка боротьби за незалежність, яка визначає стратегію етнонаціональної легітимації влади та культурно-освітню політику, потребує потужного образу «чужого» для виправдання необхідності зміцнення й оборони незалежності, а також для консолідації та самопожертви мас у боротьбі з «ворожими антиукраїнськими сила-

ми». Примордіалістський образ нації зумовлює появу національно-етнічного образу ворога. Хіба можуть бути ворогами українського національного визволення українські капіталісти й олігархи або татари, башкири, литовці, які також потерпали від русифікації? Питання риторичне. Іміджами «чужого» постають «Російська імперія», «Радянський Союз», «більшовизм», «комунізм», але з потужною етнічною конотацією. Підтверджує цей висновок й зізнання Ю. Андруховича, який доклав чимало зусиль для деконструкції «Російської імперії»: «В кінці кінців я не знаю, чому в моїй системі цінностей імперія – це погано. Причому імперія цілком конкретна – Російська. Бо, положивши руку на серце, я не готовий стверджувати, що Британська, Османська або Священна Римська викликають у мене таку ж адреналінову реакцію» [1, с. 81].

«Етніцистська» модель легітимації не тільки не спрацьовує як чинник консолідації нації, а ще й породжує потужний образ «чужого» на своїй же території. Утім, існує ще одна пастка, яку має такий спосіб легітимації, а саме пастка «кетатизму», пріоритет цінності незалежного державного існування над цінностями демократичної форми цієї держави. «Примордіалісти» ототожнюють націю та народ з етносом і трактують останній у термінах органічної спільності, що пов'язана походженням, мовою, культурою та зберігається за всіх перипетій історії. Етнос стає на місце демосу, а набуття власної національної державності затьмарює та відкладає на майбутнє формування громадянського суспільства і громадянської ідентичності, що не залежить від етнічної та соціально-класової належності. Образ нації як дополітичної єдності веде до розуміння держави лише як зовнішньої форми захисту й охорони вже сформованої спільноти від посягань зовнішніх ворогів і зумовлює підпорядкування функцій держави збереженню незалежності будь-якою ціною, навіть ціною відчуження людей від влади.

Тут варто нагадати міркування Аристотеля про різницю між патріотом і громадянином в «Афінській політиці»: патріот турбується про Батьківщину незалежно від її політичної форми, а громадянин діє на користь встановлення досконалого політичного режиму, й тільки в доброму політичному режимі, спрямованому на благо кожного індивіда, мотиви патріота і громадянина збігаються. Етнонаціональний спосіб легітимації державної влади обертається на етатизм, тобто на збереження незалежної держави будь-якою ціною, навіть за рахунок справедливості та свободи.

Зовсім не дивує факт, що такий спосіб обирають не лише національно-патріотичні сили, а й ті політики, які називають себе націонал-демократами, прихильниками етнічної україн-

ської нації. Так, В. Ющенко постав на Майдані в образі борця з авторитарним кучмівським режимом, однак після приходу до влади та поділу посад і власності між його прибічниками цей образ «борця зі злочинним режимом» дещо стерся і потьмянів. Усе яскравіше у Ющенковому іміджі проступали риси примордіалістського образу української нації: це й любов до бджолярства, і колекціонування трипільських горщиків, які символізують давність «української» історії, і відвідування Сорочинського ярмарку. Президент позиціонує себе як справжнього українця і водночас монополізує право визначати справжню «українськість».

У перші роки незалежності таку стратегію «розбудови держави» демонстрували насамперед націонал-патріоти, які монополізували посади в ідеологічній, освітній і культурній сферах. В уряді Ю. Тимошенко гуманітарним, культурно-просвітницьким та мистецьким напрямками керували креатури президента В. Ющенка, які не виходили за межі «боротьби» за українську мову й культуру (часто не шляхом економічно-фінансового сприяння розвитку української мови, а обмеженням сфер використання інших мов, передусім російської, в освітніх закладах, масмедійному просторі), примирення вояків УПА та Радянської армії, а також сакралізації нових подій і персоналій української історії як боротьби за незалежність. Незважаючи на ліві, популістські гасла та дії Ю. Тимошенко, логіка легітимації влади залишалася «етніцистською». І тільки перед достроковими виборами 2007 р. Ю. Тимошенко вдалася до вироблення своєї стратегії легітимації, що викладена у проекті «Український прорив» та в останніх передвиборних статтях лідерки БЮТ. Ця стратегія демонструє не просто популізм, а лівий популізм. Концептуально лівизна відображена в принципі солідаризму, критиці «етніцистського» розуміння нації націонал-патріотами та визнанні непридатності західної ліберально-демократичної моделі суспільства для України. Національна ідея в інтерпретації Ю. Тимошенко постала як «будівництво найкращої, найоптимальнішої системи організації суспільства, яка дасть кожній людині відчуття справедливості, гармонії, захищеності та відкритості всіх омріяних можливостей» [5]. У передвиборних висловлюваннях Ю. Тимошенко акценти на справедливості діяльності уряду та майбутнього українського суспільства явно переважають над посиленнями на права і свободи індивіда та правову державу. Соціал-демократичні й навіть соціалістичні ідеологічні конотації, прикриті старим терміном «солідаризм», стають помітними особливо на фоні висловлювання про те, що «ми не повинні копіювати помилкові концепти ліберально-демократичного капіталізму» [5]. Ця логіка легітимації

спрямована й на консолідацію українського суспільства, оскільки спирається на ідею громадянської нації. Ю. Тимошенко дискурс про націю не хоче «віддавати на відкуп маргінальним мудрецам, які невтомно продовжують доводити, що Каїн був першим росіянином, а Авель – українцем...» та виражає впевненість, що саме «належність до єдиної країни, до єдиної нації (підкреслюю, в громадянському значенні цього терміна)» здатна «об'єднати викладача з Львівського університету та донецького підприємця» [5]. Така стратегія так і залишилася на рівні передвиборної технології, не трансформувалась у програмні настанови та конкретні справи нового уряду Ю. Тимошенко. На жаль, в українській політиці є багато прикладів, коли консолідуючі ідеї та моральні клятви кандидатів на високі державні посади не стали конкретною раціональною програмою дій.

Уряд під керівництвом В. Януковича якраз віддав на відкуп націонал-патріотам ціннісну сферу українського суспільства, ідеологію та практику формування культурно-ціннісної толерантності й такої стратегії єдності громадян України, яка виходила б за межі «етніцистської» моделі нації та історії України. У чому ж причини цієї «скорботної нечутливості» до вкрай важливого завдання – забезпечити панування у сфері виробництва легітимного образу нації та національної історії? На нашу думку, по-перше, тут даються взнаки бізнесові інтереси представників південно-східної політичної еліти, пов'язані з великим капіталом, які спонукають політиків до панування у фінансово-економічній і промисловій сферах. Ці інтереси легітимовані традиційно прагматичною позицією південно-східної політичної та економічної еліти, яка зосереджується на питаннях економічного зростання й соціального забезпечення населення, віддаючи монополію (чинили опір цьому тільки комуністи та прогресивні соціалісти) на здійснення культурно-освітньої політики націонал-патріотичним силам. Навіть перед виборами 2007 р. ми спостерігаємо нечутливість політиків, які представляють східні і південні регіони України, до символічного й інституційного втілення ідеї громадянської нації, до культурно-освітньої політики взагалі. Вони позиціонують себе як успішних господарників і професіоналів, проповідують «національний прагматизм», зокрема щодо Росії, Європи, США. Тому вироблення ідеологічних ціннісних пріоритетів залишається в тіні соціально-економічних та правових форм діяльності урядів, які очолював В. Янукович.

Винятком є програмно-ідеологічні виступи, статті та законотворчі кроки В. Кущнарьова (нині покійного) відносно необхідності формування політичної нації та інституційних механізмів і

шляхів цього процесу. У ті часи ідеологічну активність у Партії регіонів демонструє Р. Богатирьова, яка пропонує теоретичні розвідки щодо геополітичних цілей та інтересів України. Але цим розвідкам не вистачає конкретності, логічної зв'язності. Вражає, що після розгляду глобальних світових тенденцій та місця й ролі України в сучасному світі на основі широкої палітри поглядів впливових західних політичних теоретиків і практиків від Моргентхау до Кісінджера Р. Богатирьова доходить банального висновку в дусі «національного прагматизму»: «Світ стає мережевим, де немає чіткої ієрархії... та українська дипломатія повинна діяти в усіх вимірах сучасного світу, де є український прагматичний інтерес. Це політика національного прагматизму» [2, с. 5]. Поки прагматичні політики займаються господарськими питаннями і реалізацією своїх бізнесових інтересів, мас-медіа й підручники продовжують відтворювати примордіалістський образ нації та національної історії.

По-друге, нечутливість східно-південних політиків до ідеологічної діяльності зумовлена настановами (можливо, й неусвідомленими) ліберально-марксистського світосприйняття, яке поєднало марксистську концепцію становлення національної держави в результаті економічної модернізації та ліберальну надію на самодостатність ринкових і правових реформ для культурно-ціннісного самовизначення народу. Стратегія легітимації влади, якої дотримувалися всі уряди В. Януковича, базувалася саме на цих очевидностях. Цю стратегію можна справді іменувати ліберально-марксистською. Її підґрунтя – ліберально-марксистська логіка, за якою соціально-економічні та політичні реформи, підвищення рівня життя й економічне зростання самі по собі забезпечать легітимність влади. Навіть форму-

вання нації та держави розглядають у межах такої стратегії як результат розвитку спільного ринку, спільних державних кордонів і спільних правових інституцій та законів. Тож адепти цієї стратегії вважали культурно-освітню й ідеологічну політику лише етнічним забарвленням, декором для дій влади, а тому, намагаючись тримати у своїх руках матеріальні ресурси й економічну і фінансову політику, доручали «ціннісні питання» націонал-патріотам та президентові. Якщо в уряді Ю. Тимошенко (2005) стратегію і тональність легітимації визначали представники ющенківської політичної сили, передусім В. Кириленко як віце-прем'єр з гуманітарних питань, то основними речниками в уряді В. Януковича, який пояснює та коментує урядові рішення, стає М. Азаров і міністри економічного блоку.

Наша потужна економічна еліта та її представники у владі не засвоїли того очевидного для соціології політики (П. Бурд'є) положення, що символічний капітал як панування у сфері цінностей – необхідна складова політичного капіталу й умова реалізації економічних та політичних інтересів і проектів. Але для потужної політики щодо формування символічного капіталу потрібні як домінування в мас-медійному просторі, так і кардинальна зміна ставлення до гуманітарної політики – не як до маргінальної діяльності, а як до важливого чинника легітимації влади та соціалізації індивіда. Тільки у цьому разі гуманітарні пошуки солідарності й ідентичності нації трансформуються у виважену гуманітарну політику з формування громадянської нації, політику, яка не розколює країну на «справжніх українців» та «недоукраїнців», а об'єднує її в горизонті спільних громадянських прав і обов'язків.

Але поки що для наших політиків така стратегія легітимації влади є завданням на майбутнє.

Список літератури

1. Андрухович Ю. Диявол ховається в сирі / Ю. Андрухович. – К. : Критика, 2006. – 318 с.
2. Богатырева Р. Украинский инструмент, который необходимо держать правильно / Р. Богатырева // Комсомольская правда. – 2007. – № 207. – С. 5.
3. Быстрицкий Е. Украинская государственность в XX веке [Електронний ресурс] / Е. Быстрицкий. – Режим доступу: <http://www.bystrytsky.org/dershrus.htm>. – Назва з екрана.
4. Ваттимо Дж. Прозрачное общество / Джанни Ваттимо. – М. : Логос, 2002. – 128 с.
5. Тимошенко Ю. Нова національна ідея на день народження України [Електронний ресурс] / Ю. Тимошенко // Українська правда. – 2007. – 22 серпня. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2007/08/22/3273396/>. – Назва з екрана.

N. Amelchenko

STRATEGIES OF THE LEGITIMACY OF THE POWER IN UKRAINE IN THE ACTIVITY OF “ORANGE” AND “BLUE AND WHITE” GOVERNMENTS (2004–2007)

The article examines the strategies of the legitimacy of the power. These strategies are demonstrating by the governments in Ukraine, which represents the different political forces, in the context of the western-European theories of the legitimacy of the power.

Keywords: legitimacy, strategies of the legitimacy of the power, ethnic-national strategy of the legitimacy of the power, liberal-marxist strategy of the legitimacy of the power.

Матеріал надійшов 20.10.2011.